

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI

ILMIY
AXBOROTNOMA

2023

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI

- НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
- SCIENTIFIC BULLETIN OF
NAMANGAN STATE UNIVERSITY

ISSN:2181-0427

journal.namdu.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat universiteti rektori S.T.Turg'unov

Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor Sh.N.Ataxanov

Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy-tadqiqot va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i O.Imomov

TAHRIRHAY'ATI

Fizika-matematika fanlari: akad. S.Zaynobiddinov, akad. A.A'zamov, f-m.f.d., prof. B.Samatov, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, f-m.f.d., dots. B.Abdulazizov, f-m.f.n., dots. A.Xolboyev.

Kimyo fanlari: akad. S.Nigmatov, k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, t.f.d., v.b. prof G'.Doliyev, k.f.n., dots. T.Sattorov, k.f.n., dots. A.Hurmamatov., PhD. D.S.Xolmatov.

Biologiya fanlari: akad. K.Tojibayev, akad. R.Sobirov, b.f.d., prof. A.Batashov, b.f.d., prof. N.Abdurahmonov, b.f.d., prof. F.Kushanov, b.f.d. A.Kuchboyev, b.f.d., dots. D.Dexqonov.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. S.Yunusov.

Qishloq xo'jaligi fanlari: g.f.d., prof. B.Kamalov, q-x.f.n., dots. A.Qazaqov.

Tarix fanlari: akad. A.Asqarov, s.f.d., prof. T.Fayzullayev, s.f.d., prof v.b. N.B. Dexkanov, t.f.d, prof. A.Rasulov.

Iqtisodiyot fanlari: i.f.d., prof. N.Maxmudov, i.f.d., prof.O.Odilov.

Falsafa fanlari: f.f.d., prof. M.Ismoilov, f.f.d. dots. Z.Isaqova, f.f.d., G.G'affarova, f.f.d., dots. T.Ismoilov, PhD. A.Abdullayev.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, PhD. H.Solixo'jayeva, PhD. dots. U.Qo'ziyev, PhD. H. Sarimsoqov, fil.f.d., N.Dosboyeva.

Geografiya fanlari: g.f.d., dots. B.Kamalov, g.f.d., prof. A.Nigmatov, g.f.d., dots. A.Nazarov.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. U.Inoyatov, p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. O'.Asqarova, p.f.n., dots. M.Nishonov, p.f.n., dots. A.Sattarov, p.f.n.,dots. M.Asqarova, p.f.n., dots. Sh.Xo'jamberdiyeva, p.f.d., dots. S.Abdullayev, PhD. D.Sarimsakova., PhD. B.Urinov.

Tibbiyot fanlari: b.f.d. G'.Abdullayev, tib.f.n., dots. S.Boltaboyev.

Psixologiya fanlari: p.f.d., prof Z.Nishanova, p.f.n., dots. M.Maxsudova.

Texnik muharrir: N.Yusupov. **Faks:** (0369)227-07-61 **e-mail:** info@namdu.uz

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Boburshox ko'chasi, 161-uy

Ushbu jurnal 2019 yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosati qarori bilan fizika-matematika, kimyo, biologiya, falsafa, filologiya va pedagogika fanlari bo'yicha Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

"NamDU ilmiy axborotnomasi – Научный вестник НамГУ" jurnali O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining 17.05.2016-yildagi 08-0075 raqamli guvohnomasi hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA) tomonidan 2020-yil 29-avgust kuni 1106-sonli guvohnomaga binoan chop etiladi. "NamDU Ilmiy Axborotnomasi" elektron nashr sifatida xalqaro standart turkum raqami (ISSN-2181-1458)ga ega NamDU Ilmiy-texnikaviy Kengashining 2023-yil 11-dekabrda kengaytirilgan 11-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, ilmiy to'plam sifatida chop etishga ruxsat etilgan (Bayonnoma № 12). Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA ADABIY AVLOD MASALASINING QIYOSIY TAHLILI

Zebo Sabirova Zokirovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Toshkent, O'zbekiston
zebonur2017@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek adabiyotshunosligida adabiy avlod masalasining qiyosiy tahlili haqida qisqacha mulohazalar keltirilgan. Jumladan, ijtimoiy-tarixiy sharoit natijasida adabiy jarayonga kirib kelgan adabiy avlod, bu avlodning o'ziga xos xususiyatlari va mushtarakligi, ular ijodi orqali paydo bo'lgan adabiy hodisalarning badiiy asarlarda namoyon bo'lishi, adabiy-estetik tafakkurdagi evrilishlar, ijodkor tomonidan yaratilgan asarlarda voqea-jarayonlarning ifodalanishi, ijodkor individualligi, adabiy aloqalar va adabiy ta'sirga munosabat bildiriladi.

Kalit so'zlar: adabiy avlod, adabiy jarayon, adabiy ta'sir masalasi, adabiy davr, ijtimoiy-tarixiy sharoit, adabiy hodisalar shakllanishi, badiiy-estetik tafakkur tarzi.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ ЛИТЕРАТУРНОГО ПОКОЛЕНИЯ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Зебо Сабирова Зокировна

Доктор философских наук по филологии (PhD), старший преподаватель
Узбекский государственный университет мировых языков, Ташкент, Узбекистан
zebonur2017@gmail.com

Аннотация: В данной статье представлены краткие комментарии к сравнительному анализу проблемы литературного поколения в узбекском литературоведении. В частности, литературное поколение, вошедшее в литературный процесс в результате общественно-исторических условий, уникальные творческие особенности и общность этого поколения, проявление литературных явлений, возникших благодаря их творчеству, в художественных произведениях, эволюция литературно-эстетического мышления. В произведениях, созданных творцом, выражаются выражение событий, индивидуальность творца, литературные связи и литературное влияние.

Ключевые слова: литературное поколение, литературный процесс, проблема литературного влияния, литературная эпоха, общественно-исторические условия, формирование литературных событий, художественно-эстетический образ мышления.

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PROBLEM OF LITERARY GENERATION IN UZBEK LITERATURE

Zebo Sabirova Zokirovna

Doctor of Philosophy in Philology (PhD), senior teacher
Uzbekistan State World Languages University, Tashkent, Uzbekistan, zebonur2017@gmail.com

Abstract: This article presents brief comments on the comparative analysis of the issue of the literary generation in Uzbek literary studies. In particular, the literary generation that entered the literary

process as a result of socio-historical conditions, the unique creative features and commonalities of this generation, the manifestation of literary phenomena that emerged through their creativity in artistic works, evolutions in literary and aesthetic thinking, created by the creator in the works, the expression of events, individuality of the creator, literary relations and literary influence are expressed.

Key words: literary generation, literary process, issue of literary influence, literary period, socio-historical conditions, formation of literary phenomena, artistic-aesthetic way of thinking.

Kirish

Jahonda kechayotgan hodisalarga nisbatan ochiq raqobatni anglatgan globallashuvning ta'sir kuchi san'atga, jumladan, adabiy jarayonga, badiiy adabiyotga ham aloqadordir. Axborot dunyosining globallashuvi va uning milliy ongga ta'siri adabiyotshunos va ijodkorlar zimmasiga sobitlik, Vatanga muhabbat tuyg'usi, o'z yurtining ertangi kuniga ishonch ustuvor bo'lmog'iga erishish, azaliy va umuminsoniy qadriyatlar ustuvorligini e'tirof etish kabi dolzarb vazifalarni yuklaydi. Umumbashariy (global) muammolar bir butunlikni tashkil etib, ularga har tomonlama yondashish kerakligini, ijtimoiy, intellektual lirika orqali tarannum etishni hozirgi adabiy jarayon taqozo etmoqda.

Dunyo tafakkurining keyingi yuz yilligida globallashuv jarayoni ta'sirida badiiy adabiyotni davr talablari darajasida tahlil va talqin qilish, uning maqsad va vazifalarini anglash zarurati vujudga keldi. Globallashuv madaniy, siyosiy, iqtisodiy, adabiy sohalarning bir-biriga dunyo miqyosida ta'sir ko'rsatishini ta'minlaydi. O'zaro integratsiyalashuv natijasida o'zbek shoirlari jahon she'riyati yutuqlaridan samarali foydalanib, milliy-madaniy mavzularni umumbashariy tafakkurga yaqinlashtirmoqda.

Adabiyotlar tahlili

Adabiy jarayonni davrlashtirishda adabiy avlod tushunchasi kichik adabiy birlik sifatida hisoblanishi ma'lum. "Adabiy avlod sanalishi uchun ma'lum guruh ijodkorlarining bir davr tug'ilgani yoki bir davrda adabiyotga kirib kelgani emas, balki ijodda bir-biriga yaqin tamoyillarga tayangani e'tiborga olinadi" (5; 223). Adabiyotshunoslar tomonidan belgilangan XX asr o'zbek adabiyotida adabiy avlodlarga e'tibor qaratsak:

- 1) "jadidchilik ta'sirida adabiyotga kirib kelgan avlod;
- 2) sho'ro adabiyoti avlodi;
- 3) 60-yillar adabiy avlodi;
- 4) 70-80-yillar adabiy avlodi;
- 5) 90-yillar adabiy avlodi (5; 223)".

Adabiyotshunoslar tomonidan keltirilgan yuqoridagicha tegishli davr adabiy jarayonini shakllantirganini ko'rishimiz mumkin. Bu davrlashtirishga qo'shimcha tarzda XXI asrning birinchi choragini ham hisobga olib, biz **globallashuv davri adabiy avlodini** kiritishni ma'qul ko'ramiz.

Shu o'rinda nima uchun bu davrni globallashuv davri avlodi nomi bilan ataganligimizga izoh kiritamiz. Albatta, bu jarayon o'zbek adabiyotida mavjudmi degan o'rinli savol tug'iladi. Ha, mavjud. Aslida globallashuv hayotning har jabhasida har avlodda mavjud bo'lgan. Jadidchilik harakati natijasida adabiyotga kirib kelgan avlod, sho'ro davri adabiyoti avlodi, 60-yillarda badiiy adabiyotga kirib kelgan adabiy avlod, 70-80-yillar adabiy avlodi hamda 90-yillarda shakllangan adabiy avlodlarning ulkan tajribasi hamda bugungi dunyo adabiy jarayoni bilan har tamonlama yaqinlashuvning qorishiqligidan suv ichgan globallashuv davri avlodi

yangicha qarash, yangicha nafas bilan shakllanib kelayotir.

O'zbek she'riyatining 60-yillar adabiy avlodiga mansub deb E.Vohidov, A.Oripov, R.Parfi, O.Matjon kabi ijodkorlar yaqingacha o'zidan keyingi adabiy avlodlar bilan hamqadam edi. Va yoki keyingi davrlarni shakllantirgan shoirlardan Halima Xudoyberdiyeva, Shavkat Rahmon, Usmon Azim, Xurshid Davron; 90-yillardagi istiqloq yetkazgan shoirlar Muhammad Yusuf, Faxriyor, Iqbol Mirzo, Zebo Mirzayeva, Xosiyat Rustamova, Nodira Afoqova, Go'zal Begim kabi shoirlar o'zlarining individualligi bilan o'z so'zlarini ayta olgan va xalq tan olgan ijodkorlardir. Ularning she'rlarida Vatanga, onaga, muhabbatga, insoniylikning turli munosabatlariga, hayotga bo'lgan qarashlar ifodasi, uslubi, fikrlarni yetkazib berish usuli, obrazlar tizimining sodda yoki murakkabligi bilan bir-biriga ham yaqin, ham o'ziga xos edi.

Globallashuv davrida adabiyot rivojlanishiga axborot-kommunikatsiya hamda kompyuter texnologiyalari katta ta'sir ko'rsatmoqdaki, buning natijasida mobil aloqa, internet yozuvchi-muallif va o'quvchi, fazo-vaqt masofasini muayyan darajada qisqartirdi. Ayni damda "dunyo fuqarosi" sanalgan bugunning odamiga internet cheksiz miqdordagi ma'lumotlarni olish imkonini berdi. Buning natijasida giperreallik olami shakllandi. Bu esa odamni voqelikdan ajratib qo'ydi, natijada virtual olamga cho'mgan "dunyo fuqarosi" milliy qadriyatlarni o'ylab topilganlari, soxtalari bilan adashtirib qo'ydi.

Zamonlarosha urf-odatlar, an'analar bir-biriga mushtaraklashdi, keyin esa bir-biriga singdi. "Hozirgi dunyoning yalpi holat va vaziyatini bir so'z bilan ifodalash zarur bo'lsa, shu so'z aynan globallashuvdir. Insoniyat ongli va ongsiz ravishda ushbu jahoniy jarayonga tortilmoqda, uning shirin va achchiq mevalarini beixtiyor tatib ko'rmoqda. Globallashuv ta'sirida zamon va makon, butun Yer sayyorasi o'zgarmoqda, shu bilan birga ongli mavjudot, inson o'zgarmoqda" (4; 3), deydi S.Meliyev. Delfadagi Appolon ibodatxonasining devoriga o'yib yozilgan "O'zligingni angla" xitobini bugungi kun bilan oradagi ikki yarim ming yil ajratib turgan bo'lsa ham, uning mohiyati o'z mazmunini yo'qotgan emas. O'zlikni anglash milliy o'zlik uchun yo'l ochsa, milliy o'zlik esa bevosita umumbashariy o'zlikni anglash tushunchasi bilan bog'lanadi.

Badiiy adabiyotning bosh mavzusi Inson ekan, eng avvalo, undagi ruhiy, ma'naviy, axloqiy o'zgarishlarning birinchi kuzatuvchisi adabiyotdir. Zamona qahramonining ko'nglidan kechayotgan o'y-xayollar, uni qiynayotgan muammolar qanday ko'rinishda bo'lsa ham ijodkor-yozuvchi tomonidan badiiy to'yintirilib, qayta ishlansa, bu adabiy tafakkur mevasi hamda badiiy adabiyot namunasi bo'la oladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Globallashuv davri adabiyotiga yuqorida sanalgan muammolar globallik, global badiiy ma'no kasb etishlik masalasi yuklatilsa, milliylik hamda insoniylik darajasini saqlab qolishga undasa, unda bu asar dunyo adabiyoti namunasi darajasiga ko'tarila oladi.

Tahlillar va natijalar

Adabiyotshunos U.Hamdamiy davr adabiyoti haqida gapirar ekan, "globallashuv davridagi adabiyot shu jarayon ta'sirida dunyoga kelgan jahon adabiyotidir. Bunda milliy va jahon adabiyotlarining bir-biriga ta'siri kuchaygan, bir-biridan ilhomlangan, bir-birlarining ko'zgisida o'z akslarini ko'rishi mumkin bo'lgan adabiyot shakllandi" (2; 75), deydi. Ya'ni bizningcha ham, o'z qobig'ida qolib ketgan, tashqi ta'sirlardan u yoki bu sabab bilan

“himoyalangan” adabiyotning tamomila teskarisi boʻlgan adabiyot globallashuv davri adabiyotiga misol boʻla oladi.

Globalashuv davrida yangi texnologiyalarning paydo boʻlishi muqarrar, buning natijasi adabiyotda koʻpdan koʻp shakliy oʻzgarishlar paydo boʻlishini keltirib chiqardi. Masalan: kiberadabiyot, kashfiyotchi giperfiks, webnovella, blognovella, gipernovellalar, shuningdek, hikoya gipermediyasi, wikipoema, wikinovella kabi janriy chegaralarni kengaytirgan yangidan yangi adabiy janrlar; post.com, ziyo.uz, link.literatura sayt adabiyoti shakllanib ulgurdi.

Endigi yaratilayotgan ommaviy adabiyot namunalari saviyaning pasayishiga olib kelayotganini adabiyotshunoslar koʻp bora taʼkidlaydilar: “Olimlar badiiy asar qimmatini uning qancha koʻp foyda keltirganligi bilan oʻlchanishini koʻrsatishadi. Natijada badiiy asarga sanʼat asari deb emas, balki tovar oʻlaroq qaraldi va shunday “ishlab chiqara” boshlandi. Uslublar, janrlar qorishdi, mutatsiyaga uchradi. “Jiddiy adabiyot” va “koʻcha adabiyoti degan tushunchalar paydo boʻldi” (3; 310). Chinakam sanʼat asari bilan ommaviy asar oʻrtasidagi chegara buzildiki, buning natijasida sanʼat asari dizaynlashdi. Uning tashqi bezagiga eʼtibor koʻproq ortdi, sotiladigan tovarga aylantirildi. Bularning hammasi bir boʻlib esa ommaviy didsizlashuvga olib keldi.

Internet adabiyotining ham oʻziga xos xususiyatlari mavjud. Adabiyotning qogʻoz shakliga talab kamayib, internet sahifalaridan (telegram, instagram, facebook) joy olayotganiga guvohmiz. Endi kitobxon va sheʼrxonlarning ham nomi “obunachi”larga oʻzgarmoqda. Internetda eʼlon qilinayotgan barcha maʼlumotlarni ham adabiyot namunasi, muallifini ham ijodkorlar safiga kiritishga jiddiy yondashmoq kerak. Chunki badiiylikdan bexabar holatda yozilgan har qanday qoralama yuksak adabiyot namunasi sifatida oʻzlarining shaxsiy kanallarida eʼlon qilish oson boʻlib qoldi.

Internet adabiyotning bu shakli hammabop shakllaridan biri haqida tushunilar ekan, ular orasida chinakam badiiy adabiyot namunalari ham yoʻq emas. Ijtimoiy tarmoqlardagi ijodiy kanallar:

Nazm: @Rauf Parfi – Rauf Parfi, @abduvali_qutbiddin – Abduvali Qutbiddin, @UlugʻbekHamdamijodi – Ulugʻbek Hamdam, @m_kenjabek – Mirzo Kenjabek, @vaqt_manzili – Aziz Said, @Guljamol_Asqarova – Guljamol Asqarova, @Ochiqderazalar – Xosiyat Rustamova, @abbosova_mehrinoz – Mehrinoz Abbosova, @suhrob_ziyo1 – Suhrob Ziyo. **Nasr:** @mittihaqiqatlar – Nodirabegim Ibrohimova, @kitobxonam – Raxshona Ahmedova, @ilhomlar – Shahzod Ergashaliyev. **Jurnalistika:** @komiljon_aslonov – Komiljon Aslonov, @dil_unvoni – Dilobar Asliddin qizi. **Tarjima:** @Rahmat_Bobojon – Rahmat Bobojon, @sheʼriston – Shohruh Usmonov.

Demak, global dunyodagi adabiyot – tanqidiy fikrlash, madaniy xilma-xilliklararo munosabatlarni tanish; ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, madaniy-tarixiy, diniy-etnik farqlarni tan olish orqali fuqarolik shakllanishiga yoʻl ochib, boshqa koʻplab imkoniyatlar qatori axloqiy va intellektual fazilatlarini shakllantirishga imkon beradi. Adabiyot endi dunyo fuqarolariga aylangan oʻquvchining xarakterini shakllantirishning vositasi sanaladi. Gumanizm esa aql-zakovat tarbiyasini tanituvchi, intellektual taʼsirli adabiyot uchun zamin hozirlaydi. “Aleksandr Blok fikricha, insoniyatning maqsadi dunyo ahlini odamiylikka (insoniylikka) oʻrgatmoqdir. Bu juda buyuk va noyob endemik (mahalliy, jaydari, maʼlum bir joyga xos) gʻoya. Jahon madaniyati xazinasida birorta gʻoya yoʻqki, shu darajada koʻlamdor boʻlsa. Rossiyada bu metafizik gʻoya bir qator olimlarni qiziqtirgan hodisadir. Pushkin davlatni insoniylashtirishni, Gorkiy insonni

insoniylashtirishni, Siolkovskiy koinotni, Fedorov marhumlar olamini, Lobachevskiy fazo va makonni insoniylashtirishni, Bernadskiy odamlarning aql-idroki, ruhiyati va ma'naviyati – noosferani (tabiat va jamiyatning o'zaro munosabati mahsuli), Stanislavskiy sahnani psixologik holatlarga, kechinmalarga to'ldirishni, VXUTEMAS (san'at ilmgohi) ro'zg'or ashyo-buyumlari dizaynini, Dziga Vertov inson nigohi orqali kinoni, Eyzenshteyn kino montajini takomilga yetkazishni, Soljenitsin jamiyatni insoniylashtirishni zarur deb bilganlar. Rus madaniyati olamni odamiylikka chaqirib, metafizik maqsadni ko'zlar edi" (1; 158-164).

Uyg'onish davri ilgari surgan prinsip asosida yunon va Rim madaniyati shakllanishini "humanitas" bilan o'rganishni maqsad qilgan boshqa gumanistlar ham bor. Gumanistik adabiyotga ham so'z, ham fikr sifatida, ayniqsa, mumtoz adabiyot shoiri, mutafakkirlari ham alohida e'tibor qaratganlar. Ilmiy tadqiqotlar estetik gumanizmni keltirib chiqardiki, u Uyg'onish davri olimlarining iste'dodi va badiiy dahosiga asoslangan edi. Boshqa tomondan, aloqadorlik, bir-biriga bog'liqlik ijtimoiy o'lchov sifatida, adabiy, estetik va axloqiy qarashlar bilan birlashib uyg'unlashib, siyosiy gumanistlarga yo'l ochdi. Shuni alohida ta'kidlash mumkinki, XIX asr davomida gumanistik tadqiqotlar gumanitar sohalarni tabiiy fanlardan butunlay ajratib qo'ydi, u faqat gumanizm sifatida madaniyatni, ma'naviyatni, ayniqsa, falsafani, adabiy ijod va tilshunoslikni muhim sanadi va tadqiq etdi, o'rgandi.

Tabiiy fanlarga inson tafakkurining natijasi sifatida qaraladi. Biroq XX va XXI asrlardagi insonparvarlik da'vosi ham borki, ilmiy-texnikaviy, iqtisodiy bilimdonlikdan tashqari, erkinlik, hamjihatlik, insonparvarlik tomon yo'l olish, inson hayotining qadr-qimmatini hamda fazilatlarini qatorida axloqiy va ziyoli bo'lishni ham taqazo etdi.

Tafakkur tarzining yangi qiyofasi, o'zlikni anglash, milliy faxr tuyg'usining kuchayishi kabi omillar badiiy ijod, jumladan, she'riyatda ham sifat o'zgarishlarini vujudga keltiradi. She'riyat mavzu, janr jihatdan ancha kengayib, boyidi. Fikriy va hissiy teranlik oshib, inson va uning qalb olamini taftish etish, umuman, yangicha badiiy kashf qilish kuchaydi. "Bugungi o'zbek she'riyatining o'ziga xos an'anaviy tasvir uslubidan farq qiluvchi metaforik obrazlar, ramziy ifodalar, kuchli kinoyaga yo'g'rilganlik, eng muhimi, ong osti xotirasining falsafiy ifodalar bilan berilishi kitobxonni o'yantiradi" (6; 57). Fikrning ixcham, lo'nda shakllarda ifodalanishi, davr ruhiy olamini poetik tadqiq etish va inson qalbidagi kechinmalarni tasvirlash borasida erishgan yutuqlari hozirgi o'zbek she'riyatining yangicha poetik fikrlarni kashf etayotganligidan dalolatdir. Bu namoyishning ilk darakchilari XX asrning 20-yillarida Cho'lpon ijodidan joy olgan edi. Professor O.Sharafiddinov bu haqida: "Mubolag'asiz aytish mumkinki, o'sha davr adabiy hayotida katta adabiy hodisa bo'lgan Cho'lpon ijodi yangi o'zbek she'riyati uchun tom ma'noda poydevor bo'ldi" (7; 173), deb baholagan.

Xulosa

Sobiq sho'rolar davrida adabiyot ma'lum muddat inson o'zligidan yiroqlashibdi, ijtimoiylashdi, deyish mumkin. Chunki davr muhitida mafkuraga bo'ysunish hukmron edi. Ammo 70-yillardan boshlab badiiy tafakkurda yangilanish tug'ildi, ijodkor modernga bag'rini ochdi. Rauf Parfi, Omon Muxtor, Shavkat Rahmon, Murod Muhammad Do'st, Xurshid Do'stmuhammad, Abduvali Qutbiddin, Bahrom Ro'zimuhammad, Faxriyor, Nazar Eshonqul, Ulug'bek Hamdam, Zebo Mirzo, Go'zal Begim, Farida Afro'z, Xosiyat Rustamova kabi shoir va adiblarning badiiy-estetik qarashlarida noan'anaviy chizgilar paydo bo'ldi. Va ular yaratayotgan ijod namunalari bugunning aksi, ifodasi bor. Chunki globallashuv ta'sirida jamiyat va inson hayoti, dunyoqarashi va ruhiyatida kechayotgan jarayonlar, turli o'zgarish, yangilanishlarga

daxldor murakkabliklarni ichki qonuniyatlari, mezonlari asosida yoritadi va butun insoniyatga aloqador bo'ladi. Mana shu aloqadorlikni badiiylashtirish esa so'z san'atkorlari zimmasidadir.

Adabiyotlar:

1. Боров Ю. Инсон ҳамда инсоният ҳаётининг олий мақсади ва маъноси. // Шарқ юлдузи журналі. – Тошкент: 2011 йил, 4 сон. – Б. 158-164.
2. Hamdamov U. Jahon adabiyoti: modernizm va postmodernizm. – Toshkent: Akademiashr, 2020. – B. 75.
3. Истиқлол. Адабиёт. Танқид. Ёзувчи ва адабиётшунос У.Ҳамдам саволлари асосида қурилган суҳбатлар. – Тошкент: Турон замин зиё, 2015. – Б. 310.
4. Мелиев С. Глобал илмий-бадий талқин поэтикаси: Филол.фан.д-ри ...дисс. – Тошкент: 2019. – Б. 3.
5. Қуроноф Д. Адабиётшуносликка кириш. – Тошкент: Фан, 2005. – Б. 223.
6. Хурсанов Д. Ҳозирги ўзбек шеъриятида хронотоп поэтикаси. // Филол.фан.фалс.д-ри. дисс. – Самарқанд, 2020. – Б. 57.
7. XX аср ўзбек адабиёти тарихи. – Тошкент: Тўплам, 1999. – Б. 173.

УДК: 821.512.133 "19":008(575.123)

XILVATIY NAMANGONIY ADABIY MANBALARI TADQIQI

Boltaboyeva Ozodaxon Yuldashaliyevna

Namangan davlat universiteti, filologiya

fanlari bo'yicha falsafa doktori., PhD.

Ozodaxonb@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada namanganlik shoir Mulla Yo'ldosh To'raboy o'g'li Xilvatiyning adabiy manbalari haqida ma'lumot berilgan. Shoir asarlarining mazmun-mohiyati hamda bugungi kundagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: mudarris, olim, adib, shoir, devon, bayoz, qo'lyozma, toshbosma, nashriy manba, inventar, kolofon, xattot, sahhof, zullisonayn.

ИССЛЕДОВАНИЕ ЛИТЕРАТУРНЫХ ИСТОЧНИКОВ ХИЛВАТИ НАМАНГАНИ

Болтабоева Озодахон Юлдашалиевна,

Наманганский государственный университет,

доктор философии (PhD) по филологическим наукам

Ozodaxonb@gmail.com

Аннотация: В данной статье представлены сведения о литературных источниках Хилвати, сына наманганского поэта Мудаллы Юлдаша Турабая. Подчеркнуты смысл и значение произведений поэта сегодня.

Ключевые слова: мударрис, учёный, писатель, поэт, диван, баяз, рукопись, литография, издательский источник, опись, колофон, каллиграф, писец, зуллисонайн.

18	Analysis of nominative sentences and their types in modern paradigms of the linguistic sphere	
	Makhmudov M.M.....	403
19	Retardatsiya badiiy xronotopning ifoda usullaridan biri sifatida	
	To'rayeva B.B.....	408
20	Improvement of types of speech activities on the basis of a competency-based approach	
	Yuldoshova U.B.....	415
21	Homonyms in artificial intelligence system.	
	Abdurakhmanova M.T.....	419
22	O'zbek adabiyotshunosligida adabiy avlod masalasining qiyosiy tahlili	
	Sabirova Z.Z.....	424
23	Xilvatiy Namangoniy adabiy manbalari tadqiqi	
	Boltaboyeva O.Y.....	429
24	The depiction of past versus future in the novel by j.k.oates "hazards of time travel"	
	Elmanova M.T.....	436
25	"Xrizantemalar" ("The Chrysanthemums") hikoyasi poetikasi	
	Ganiyeva O.X.....	441
26	Koreys va o'zbek tillarida murojaat birliklarining vokativ funksiyasi	
	Ashirbayeva D.R.....	449
27	Ingliz tilidagi turkiy o'zlashmalarning mavzuiy guruhlariga ko'ra tasnifi	
	Vositov V.A.....	452
28	Ingliz pyesalarida qo'llanilgan parentez birliklarning struktur-semantik turlari	
	Ibragimova G.M.....	458
29	Изучение языка на коммуникативном уровне (на материале изучения корейского языка в Узбекистане)	
	Ким Н.....	463
30	Nemis va o'zbek tillaridagi somatik frazeologik birliklarning tarjima qilinish imkoniyatlari	
	Nurullayev X.T.....	468
31	Ориентальная традиция в произведениях А.Волоса	
	Юлдашева О.....	474